

Haqiqiy ijodkor adabiyotga emas, adabiy bir shavq ijodkorning qoniga kirib kelgachgina so'zning tasiriga tushadi. U endi o'z xayollarini ato qilingan so'z qudratiga taslim qiladi. Yoxud ato qilingan ilohiy qudratning o'zi uni boshqara boshlaydi.

Bir uchligimda: "Ijod v B" yo'rgakdan avval tekkan darddir, degandim.

Darhaqiqat, Yaratguvchi so'z oshig'iga u hali bu dunyoga kelmay turib "shoir deya taqdiri azalga raqam chekadi. Bu gap qanchalik balandparvoz tuyulmasin, adabiyot haqidagi o'y-tushunchalarning negizi shunga borib taqaladi.

So'z, sher, shavq. Shoir mana shu uchchala qudrat bilan tirik. O'z so'zi faqat o'ziniki bo'lgan SO'Z egalorigina v B" ShOIR.

Sher v B" faqat o'z holi bilan, o'zining tashbihlari bilan oqib keladigan po'rtana oqim.

Shavq v B" bu nemat. U tilab olinmaydi, talab qilib ham. Shavq ato etiladi, yani chinakam shoirga shavq shavqlarning yaratguvchisi tomonidan iltifot qilinadi. Bu uchchala birlik shoirning "menini tashkil etib beradi.

To'g'risini aytсам, sheriya qalbiga qachon kirib kelganini eslolmayman. Aqlimni tanibmanki gullarga qarabmi, suvlarga qarabmi, nimalardir deb, oddiy odamiy til bilan emas, hayratim tilida qofiyali so'zlab yurardim. Buni sezgan ota-onam, o'rtoqlarim: "Sher aytyapsanmi? O'zing yozdingmi? Qaerdan o'rganding? kabi savollarga ko'mib tashlardilar. Ilk hayratimni eslasam v B" katta hovlimiz etagidagi ariqda qalqib-qalqib oqadigan sap-sariq behilar yodimga tushadi. Men bu haqda ko'p-ko'p sherlar yozdim.

Birinchi sherimni 5-sinfda o'qib yurgan kezlrimda yozdim. Bir necha kunlik tayyorgarlikdan keyin qo'rqa-pisa, ming hadik ila adabiyot o'qituvchimiz qo'llariga tutqazdim. O'qituvchim o'qib ko'rib, quvonib ketdi. Mana shu quvonch menga umid va ishonch berdi. Shundan keyin maktabdagi yig'inlarda menga sher o'qitib, o'zlari faxrlanadigan bo'ldilar. Bu esa menga kuch berar va o'z navbatida masuliyat yuklardir. Bora-bora binoyiday maktabning mashhur "shoirchasiga aylanib qoldim.

Keyinchalik Qo'qon shahrida maktablararo o'tkaziladigan ko'rik-tanlovlarda, turli tadbirlar va olimpiadalarda sheri chiqishlarim bilan ishtirok eta boshladim.

Birinchi sherim o'sha kezlari "Lenin uchquni gazetasida bosilib chiqdi.

Beshinchi sinfga o'tganimizda Oliyaxon Ibrohimova degan qattiqqo'l o'qituvchi bizga ona tili va adabiyoti fanidan dars bera boshladi. Muallimimiz salohiyati yuksak, juda chuqur bilim egasi edilar. Uning g'oyatda jiddiy siymosi qarshisida hayratdan qotib o'tirardik. Oliyaxon opaning sharofati bilan maktabimizdan juda ko'p adabiyotchilar, jurnalistlar yetishib chiqdi. Keyinchalik o'zim ham maktabda dars bera boshlaganimda angladimki, o'qituvchim bilimimni nafaqat qulog'imga, balki yuragimga ham quygan ekanlar. O'z faoliyatimda ustozimning dars uslublariga tayandim.

Shu o'rinda yana bir ustozim haqida to'xtalib o'tmasam bo'lmas. Men bu sirli-sinoatli adabiy maydonga kiribmanki, biror kun ham shoir Rauf Parfining ijodisiz yasholganim yo'q.

Esimda, maktabni bitirar vaqtlarimiz... Orzular og'ushida osmonlarda uchib yuradigan paytlar... Shunday kunlarning birida Rauf Parfining "Tasvir deb nomlangan kitobi qo'limga tushdi. Chamamda 1973 yili edi. Bu kitob meni mutlaq sehlrab qo'ydi. Tunu kun mana shu sherlar ichra yashay boshladim. Misralarga tizilgan tashbihlardagi tub mano silsilalari, tasvirning yorqin va tiniqligi, ruhning ozodligi, tafakkurning bepoyonligi va ayniqsa, jon va ruhning bemurosa janglari meni tinch qo'ymas edi.

Fikrning zamzamalari ongimni, tafakkurimni, shuurimni ostin-ustun qilib yubordi. Nahotki, inson zakovati shunday qudratga ega, uning tasavvuri shu qadar beqiyos! Oddiy, hamma biladigan, har kuni ishlatadigan so'zlardan shunchalar mo'v'ijiza yaratish mumkin ekan-da, deb o'ylayman. Ichim yonadi, tomirlarimda hayratlar tug'yon uradi. Unga o'xshashlik, unga o'xshab yozish ishtiyiqi tinchlik bermaydi.

Tabiiyki, bunday holatlarda shoirning shaxsiyatiga qiziqish kuchayadi, uni bir bora bo'lsa ham ko'rish, ikki og'iz suhbat, yetti olamni jamlay olgan ko'zlariga boqish, qalam ushlagan barmoqlarini tomosha qilish ishtiyiqi har qanday muxlisning qalbida junbushga kelishi tayin. Men ilk marta ustozning ijodi bilan ro'baro' kelganimda ana shunday ahvolga tushganman. Va har doim ustozga o'xshab fikrlashga, yozishga harakat qildim. Bu ishni qanchalik uddaladim, buyog'i shexonga malum.

Ilk kitobim "Qirqkokilligim deb nomlanadi. O'sha paytda "G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va sanati nashriyotining sheriya bo'limi boshlig'i shoir Shavkat Rahmon edi. Azim Suyun hamda Muhammad Yusufkar muharrir bo'lib ishlardilar. Kitob chiqarish uchun ana shunday zabardast, qattiqqo'l ijodkorlarning g'alviridan o'tish kerak bo'lar edi.

Bir kuni ushbu nashriyotda "Birinchi kitob ruknida "Osmon shunday yaqin nomli to'plam kitob tayyorlanayotganini eshitdik. Men ham qo'lyozmalarimni topshirdim. O'shanda o'z ijodlarini taqdim qilgan 72 nafar yosh ijodkorlarning ichidan 17 kishi tanlab olindi. "Tanlanganlar ichida men ham bor edim.

Aslida ijodkorning o'zidan ko'ngli to'lgan kuni bo'lmaydi. Chunki, ijod degani bu tinimsiz izlanish deganidir. Izlanishda bo'lgan odam esa hech qachon o'zidan qoniqmaydi.

Adabiyotsiz jamiyat bo'lmaydi. Adabiyotning o'zi mangu ibodatgohdir. Qolaversa, haqiqiy ijodkor faqatgina so'zning oldida bosh egadi. Adabiyotday ilohiy maydonni mayda, bachkana gaplar bilan aldash, bu v B" so'zga xiyonat qilish demakdir. Xiyonat esa hamma zamonlarda ham kechirilgan. Nodirabegimning jaholat kundasiga qo'yilgan aziz boshi oldida, Qodiriy hazratlarining munavvar ruhlari oldida, Cho'lpon va Usmon Nosirlar sajda qilib ketgan so'z mehrobi oldida faqat va faqat rost aytish kerak. Kulsang kulgularing, yig'lasang-yig'ilaring rost bo'lishi, faqat o'zingniki bo'lishi kerak.

Aslida adabiyotning millati bo'lmaydi, ammo adabiyot millatning dunyoda borligini ko'rsatadigan hayot oynasidir. Indallosini aytganda, haqiqiy ijodkorning na millati va na yoshi bo'ladi. Ijodkorning chin va soxtasi bor, xolos. Buni ajratib olish uchun o'quvchining didini tarbiyalaydigan xolis tanqidchilik omon bo'lsa, bu ham muammo bo'lmaydi.

Darhaqiqat, mening ijodimda muhim o'rin egallagan Qo'qon shahridagi "Nihol adabiy to'garagi haqida aytib o'tsam. Bu to'garakni bizning davrimizda rahmatli Habibullo Sayid G'ani boshqarar edi. Shu to'garak faoliyati, undagi adabiy muhit bugun ham yuragimni orziqtiradi. Anvar Yunus, Komil Jo'ra, Azimjon Azizov, Dilbar Hamzaxo'jaeva, Nosir Zohid, Maqsuda Egamberdieva, Abdulatif Turdialiev singari ijodkorlar shu to'garakning ijodiy muhitidan bahramand bo'lganlar. Nazarimda, bugun shu singari to'garaklar va ulardagi ustoz-shogirdlik ananalariga putur yetgandek. Ustozlarga bo'lgan ehtirom qaysidir manoda "lat yegandek...

Men bugungi yoshlardagi shijoat, o'ziga ishonch va qat'iyyatni qadrlayman, hatto havas qilaman. Ammo... ushbu shaddodlik nazarimda o'z ijodiy mohiyatini yo'qotib, surbetlikka yaqinlashib ketayotgandek. Bizning davrimizda sher yozish, uni chop etish va kitob chiqarishning o'z manaviy mezonlari bo'lar edi. Qalbimizdan joy olgan satrlari ila ixlosimizni qozongan shoirlar bilan hayotda yuzma-yuz kelganda hatto o'zimizni yo'qotib qo'yar darajada hayajonlanar edik. Ularga nisbatan odobsizlik bo'lmasligi uchun tirishardik. Ustozlarning nazariga tushish biz uchun mo'v'ijiza edi. Afsus, bugunning yoshlari hali ustozlar oldida polapon bo'la turib, uchirma bo'lishga ulgurmasdan nazardan qolmoqdalar. Va eng achinarlisi, nazardan qolishdan aslo qo'rqmayaptilar ham. Navoiy ko'chasi, 30-uyda joylashgan nashriyotlarning har bir zinasidan ming bir hayajon va hadik bilan to'xtab, o'ylab chiqar

This is not registered version of TotalDocConverter

edilgan. Uzoqda bo'lganlar o'zlarini o'zlariga o'tirish bilan barobar edi. Chunki ustozga bo'lgan ehtirom, ustozdan shogirdga yetadigan fayzi-futuh, ustozning roziligi, bu hech narsa bilan almashib bo'lmaydigan manaviy xazinadir. Yana shu o'rinda yuragimni og'riqqa solgan bir mavzuni aytib o'tmasam bo'lmas. Yoshlarimizning so'zga bo'lgan etiborsizligi, ilohiy, yuki og'ir so'zlarni bepisand ishlatayotganini ko'rib cho'chib ketaman. Ajabo, "o'lim, "g'assol, "ajal, "kafan, "tobut, "qabr "mozor" singari so'zlar ayrim yoshlar uchun bermalol aytsa bo'ladigan oddiy jummalarga, so'zbozlik, shaklbozlikka aylandi. Men bu mahmadonalik, nazmbozlik ortida qanday fojialar yotajagini o'z hayotim davomida bir necha bor guvohi bo'ldim. "Otam meni ko'mar ehtimol, degan Muhammad Yusufning dog'i, "Men shubhasiz parchalanaman, deya o'z taqdiridan bashorat qilgan Shavkat Rahmonning taqdiri, Azam O'ktamning "Bitta men yo'q bo'lsam ne bo'пти axir, O'zbekning kamayib qolmas shoiri, degan satrlari ularning taqdirini belgilab bermadimi?!

Bir faylasuf "o'ylashdan avval, o'yla! deb bejiz aytmagan. Ammo so'zlab turib ham o'ylamaydigan, o'ylamay turib: "Qarg'a meni, otajon, qarg'ab ajalimni chaqirib bergin, deb yozayotgan yosh qalamkashlarning ertangni kuni uchun vahimaga tushasan. Yaqinda bir qizaloqning "sher mening gunohim, degan satrini eshitib tanbeh berdim. Negaki, bugunning yoshlari ular yaratayotgan asarlar oldida biz kechagi avlod ham masulmiz. Chunki ijod ahlining bir-biriga begonasi yo'q. Qolaversa, jumlai insoniyat shayx Sadiy aytganlaridek: "Azoi yakdegarand.

Mening "Ehtimol, bir so'zning tig'i вЂ“ taqdirdir degan satrlarim bu mening shaklim emas, balkim mazmunimdir. Mazmun esa tamomila qalbnikidir. Qalb esa bu ezgu tuyg'ularning saltanatidir. Shunday ekan, qalbmizni, go'zal tuyg'ularimizni o'quvchilarimizga go'zal holatda yetkazaylik. Ularga yorug' kayfiyatlar ulashaylik. Yozganlarimizni o'qiganlar saratonning issig'ida bir hovuch suv ho'plagandek yayrasinlar. Har qanday shaklbozlik, nazmbozlik, mahmadonalik bizning qonimizga, qadriyatlarimizga yotdir.

Shu o'rinda yana bir narsani aytmoqchi edim. Qadim zamonlardan boshlab to yaqin kunlargacha shoirlarning bir-biriga sheriylar maktub yozish ananalari bo'lgan. Jumladan, Uvaysiyning Nodiraga, Furqatning Muqimiya, Sobir Abdullaning Charxiy, Habibiy domlalariga yozgan maktublari... Bu maktublari ijodkorni o'ziga xos ijodiy munozaraga chorlaganligi bilan odamni sog'intiradi. Oilam haqida shuni aytishim kerakki, men bu borada nihoyatda baxtliman. Adabiyotni, so'zni qadrlagan xonadonda dunyoga keldim. Mening qonimdagi sher zavqi otamning "oq bilak oyim anjonlik termasini dutor chalib, maroq bilan xirgoyi qilishlaridan boshlangandir, ehtimol. Yozmishlarimning xalqonaligi, xalq ohanglariga hamohangligida otamning hissasi bor. Bir umr rahbarlik lavozimlarining masuliyatli ishlaridan ortib, biz bolalari yuragiga adabiyot va sanat dunyosiga muhabbat cho'g'ini soladigan otamning samimiy va o'ktam chehralarini, zavq va hayrat omuxtalashgan dilbar qalbini ko'raman. Ammo ruhimda tasavvuf va unga moyillikni tuyganimda, onamning munis, masum tarovat balqigan nurli siymolari menga ilhom baxsh etayotgandek tuyuladi. Darvoqe, onam haqlarida qalbmida qolgan aziz xotiralarimning barchasida onamning oshiq qalblari, undagi bitmas-tuganmas ixlos porlab turadi. Onam haqiqiy oshiq qalb sohibasi edilar. Bu oshiqlik Mashrabning qissalarini o'qiganda, G'avsul Azam hazratlarining tazkiralari aytilganda yanada ayon bo'lardi. Bu oshiqlik taqdiri azalning nogahoniy zarbalariga yo'liqqan mahallarida ro'y-rost bo'y ko'rsatar, Yaratganga bo'lgan bemisl ishq tufayli onam har qanday fojiani chidab bo'lmas bir taslimlik bilan qarshilar edilar. Hatto, 19 ga kirgan opamni vahshiylarcha o'ldirishganida ham, undan olti oy o'tib yetti yoshlik ukamning fojiali o'limida ham, sochlarini yulib faryod ko'tarish o'rniga bu qismatni ich-ichdan nurab turib, chinakam sabr bilan kutib olgandi. Onam hayotda har qanday yomon vaziyatdan ham o'ktamlik bilan chiqib keta olishdek buyuk saboqni menga meros qilib qoldirganlar. Onamning "Mahluqidan shikoyat, Xoliqidan shikoyatdir, degan naqlari menga hech qachon, hech narsadan nolimaslikni o'rgatgan. Ruhimdagi oshiqlik kayfiyati so'zga, sherga, hayotga, yashash va yashnatishga oshiqlik menga onamdan qolgan buyuk meros, tuganmas xazinadir. Qolganlari esa hayot bergan saboqlardir.

Farzandlarimga kelsak, bir uchligimda "Ey nodon, bolang aytganingni emas, qilganingni qiladi, deb takidlaganimdek, sanatkorning bolasi sanatkor, hunarmandning bolasi hunarmand bo'ladi, chunki ular ota-onasining qilganini qiladi. Shoir esa aytadi, shuning uchun shoirning farzandi shoir bo'lmaydi. Ammo farzandlarim sher yozmasalar-da, qalblarining masumligi hayotlarini tarbiyat qilib turadi.